



РЕПУБЛИКА СРБИЈА  
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА  
71 - 71/14  
Београд



Заштитник грађана  
Zaštitnik građana

Покрајински заштитник грађана Аутономне Покрајине Војводине  
**Омбудсман**



БЕОГРАДСКИ СЕНТАР  
ЗА ЛЈУДСКА ПРАВА

дел. бр. 29744 датум: 14. 10. 2014.

---

## НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА  
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ  
МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ  
СРБИЈИ

# Извештај о посети Полицијској станици у Кањижи

Београд, септембар 2014. године

## МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака<sup>1</sup> прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ<sup>2</sup>, којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву<sup>3</sup>, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

1 „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

2 Потписан 12. децембра 2011. године.

3 Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

## ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

|                      |  |
|----------------------|--|
| ПОСЕЂЕНА ИНСТИТУЦИЈА | Полицијска станица у Кањижи  |
| ЦИЉ ПОСЕТЕ           | Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)  |
| ПОСЕТУ ОБАВИО        | Покрајински заштитник грађана - омбудсман и удружење Београдски центар за људска права   |
| ВРСТА ПОСЕТЕ         | Контролна посета   |
| ДАТУМ ПОСЕТЕ         | 19. септембар 2014. године.  |
| НАЈАВА ПОСЕТЕ        | Посета је најављена телефонским путем  |
| ТИМ ЗА ПОСЕТУ        | <p><b>Вођа тима:</b><br/> Стеван Арамбашевић,<br/> <i>Заменик Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана</i></p> <p><b>Чланови тима:</b><br/> Јагода Вјештица,<br/> <i>Стручна служба Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана</i><br/> Наташа Станишић,<br/> <i>Стручна служба Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана</i><br/> Драган Божовић,<br/> <i>Београдски центар за људска права</i><br/> Милена Васић,<br/> <i>Београдски центар за људска права</i></p> |

## САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Полицијској станици Кањижа остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију, без обзира на њен степен тајности.

## ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ МИГРАНТИМА И ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РС КАЊИЖА

Подручје које спада под надлежност РС Кањижа специфично је из неколико разлога. Наиме, сваког дана полицијски службеници РС Кањижа затекну, или им путем поступка реадмисије, из Мађарске буде враћено барем 20 странаца (нерегуларних миграната или тражиоца азила).<sup>4</sup> Дневна флукутуација оволиког броја странаца може се довести у везу са чињеницом да се месна надлежност РС Кањижа простире све до границе са Мађарском, односно Европском Унијом, која је крајња дестинација већине странаца/нерегуларних миграната који транзитирају кроз Србију. Такође, гранични прелаз Хоргош на коме се, у складу са Законом о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве<sup>5</sup> врши примопредаја странаца који су незаконито из Србије ушли у Мађарску, налази се на територији РС Кањижа. И редовни и скраћени поступак реадмисије спроводи РС Кањижа.

### Лишавање слободе и идентификација нерегуларних миграната и тражиоца азила

Уобичајено поступање полицијских службеника РС Кањижа подразумева да ће се затечени странац који незаконито борави на територији РС лишити слободе и спровести у станицу ради утврђивања његовог идентитета. Поступање полицијских службеника разликује се у зависности од тога да ли је затечено лице тражилац азила или нерегуларни мигрант. Када се каже тражилац азила, мисли се пре свега на лица која су затечена са потврдом о израженој намери да се тражи азил или са дозволом за привремено одсуство из неког од центара за азил. Наравно, у ту категорију спадају и лица која су пред службеницима РС Кањижа изразила намеру за тражење азила. Са друге стране, нерегуларним мигрантима сматрају се лица која су затечена у вршењу прекршаја незаконитог преласка државне границе (чл. 65, ст. 1. Закона о заштити државне границе) или лица која су, у складу са Споразумом о реадмисији са ЕЗ враћена из Мађарске.

Нерегуларним мигрантима идентитет се утврђује тако што се лица фотографишу и дактилоскопирају. Добијени подаци се потом уносе у посебну електронску евиденцију „Афис“, која се води у Одсеку криминалистичке полиције. Тражиоци азила се не дактилоскопирају и не уносе у електронску евиденцију „Афис“, већ само у електронску евиденцију „ОКС“<sup>6</sup> која представља јединствену евиденцију примењених мера према странцима и у коју се не уносе отисци прстију већ само лични подаци које су странци дали кроз изјаву и чија се веродостојност не може проверити. У електронску евиденцију „ОКС“ уносе се и подаци о нерегуларним мигрантима.

Уколико странац поседује путну исправу или неки други документ погодан за утврђивање његовог идентитета (лична карта земље порекла, лична карта за тражиоце азила из неке друге земље, потврда о израженој намери за тражење азила издата у другој земљи и слично) подаци из тих исправа се узимају као веродостојни и уносе се у електронске евиденције „Афис“ и/или „ОКС“. Уколико странац не поседује путну исправу или било који други документ на основу кога би се могао утврдити његов идентитет, лице само наводи своје личне податке (чија се веродостојност не може проверити) који се такође уносе у ове евиденције. Полиција поседује упитник на арапском, али не и на осталим језицима попут персијског, урдуа, паштуа и слично. Тако добијени подаци се касније користе за састављање потврде о израженој намери за тражење азила, захтева за покретање прекршајног поступка или решења којим се странцу налаже да се због незаконитог боравка удаљи са територије РС.

<sup>4</sup> Од пре три до три и по године стање на терену се значајно променило у смислу повећања броја лица која на нерегуларан начин желела прећи границу РС, тако да се од тада бележи на годишњем нивоу проток људи од око 2-3 хиљаде људи који покушавају да пређу у ЕУ.

<sup>5</sup> „Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 103/2007, у даљем тексту Споразум о реадмисији са ЕЗ.

<sup>6</sup> „Одређене категорије странаца“.

Према речима полицијских службеника ПС Кањижа, све евиденције се воде у Полицијској управи Кикинда. Тамо се налази и књига примењених мера према странцима. Сви статистички подаци добијени у ПС Кањижа припремљени су за потребе посете НПМ.

### Поступање по утврђивању идентитета

Странац лишен слободе одводи се у ПС где до извођења пред прекршајни суд или издавања потврде о израженој намери може да проведе и до четири сата у просторији за задржавање. Међутим, о задржавању се не доноси решење. Према речима службеника ПС Кањижа, за време које странци бораве у полицијској станици, обезбеђена им је храна и вода. Странци се о својим правима поучавају преко формулара састављеног на арапском језику, али и усмено путем преводиоца за арапски језик. У случају када неко од странаца говори енглески језик онда се са полицајцима споразумевају на енглеском.

Највећи број странаца према којима поступају полицијски службеници ПС Кањижа су лица која су затечена у покушају незаконитог преласка државне границе и лица која су у складу са Споразумом о реадмисији са ЕЗ враћена из Мађарске у Србију. Против тих лица се, по утврђивању њиховог идентитета, подноси захтев за покретање прекршајног поступка. Према подацима из Упитника, у првој половини 2014. године захтеви за покретање прекршајног поступка поднети су против 198 лица. Према наводима, током 2013. године поднето је 1914 захтева за вођење прекршајног поступка. Од укупног броја поднетих захтева, 479 је поднето према лицима која су затечена у покушају преласка државне границе, док су остали захтеви поднети против лица која су у поступку реадмисије враћена из Мађарске. Највећи број захтева поднела је ПС Кањижа.

По окочању прекршајног поступка, у зависности од пресуде, поступање полицијских службеника је различито. Тако, уколико су нерегуларни мигранти кажњени опоменом или новчаном казном, уручује им се решење о отказу боравка у којем им је дат рок од седам до десет дана да напусте Републику Србију. Међутим, ако су кажњени новчаном казном која се замењује казном затвора, јер нису у могућности да је плате, или ако су осуђени на казну затвора, припадници ПС Кањижа спровешће странца до Окружног затвора у Суботици на издржавање казне. Према речима полицијских службеника ПС Кањижа, странцима који су осуђени на казну затвора, по издржаној казни уручује се решење о отказу боравка. Сарадња са Затвором оцењена је као изузетно добра и инспектори за странце ПС Кањижа тврде да знају када се прекршајно кажњени странци отпуштају из ОЗ, те су у могућности да им по изласку уруче решења на један од два начина. Како су полицијски службеници навели, некад им решења уручују службеници ПС лично, а некада та решења пошаљу ОЗ у Суботици како би им управа Затвора уручила решења.

Према речима полицијских службеника ПС Кањижа, ретко се дешава да затечени странци изразе намеру да траже азил у Србији. Онима који изразе намеру за тражење азила, полицијски службеници издају потврду о израженој намери и упућују их у неки од центара за смештај тражиоца азила. У сарадњи са Комесаријатом, упућују их у центар у коме има слободних места. У 2013. години било је 299 изражених намера за тражење азила, док је у првих 6 месеци 2014. године на нивоу ПУ Кикинда издато је 104 потврде о израженој намери. Највећи број потврда издала је ПС Кањижа.

НПМ тим је дошао до сазнања да тражиоце азила код којих се пронађу потврде о израженој намери, издате у било којој полицијској управи у Србији, а које су издате пре више од 72 часа, упућују у центре за азил.

Када су у питању породице нерегуларних миграната, а посебно када се ради о породицама са малолетном децом, полицијски службеници ПС Кањижа истакли су да се родитељи прекршајно кажњавају, али да прекршајни суд у тим случајевима изриче судску опомену. На тај начин се избегава раздвајање породица, јер се родитељима малолетне деце не изриче

казна затвора. Малолетници без пратње се доводе у просторије ПС где им се утврђује идентитет и уручује решење о отказу боравка. Орган старатељства (центар за социјални рад) се обавештава уколико је лице млађе од осамнаест година без пратње или са породицом. Истиче се добра сарадња са центром за социјални рад.

Полицијски службеници ПС Кањижа ретко доносе решење о упућивању у Прихватилиште за странце. По речима полицијских службеника, тамо се смештају лица за која постоји претпоставка да су безбедносни ризик.

### **Лекарски прегледи нерегуларних миграната и тражиоца азила**

Нерегуларни мигранти и тражиоци азила се прегледају само у случају видних повреда или у случају да захтевају лекарску помоћ. Лекарски прегледи се обављају у дому здравља или служби хитне помоћи и са обе институције имају одличну сарадњу. Полицијски службеници нису присутни током лекарског прегледа. До сада није било лица која су боловала од заразних болести.

Лекар се понекад ангажује и ради утврђивања узраста нерегуларних миграната. Наиме, често се дешава да се малолетна лица представљају као пунолетна, јер због посебног третмана који се примењује на њих, страхују да ће бити раздвојени од њихових пунолетних сапутника.

### **ПОСТУПАК РЕАДМИСИЈЕ**

Према речима полицијских службеника ПС Кањижа, редовни и скраћени поступак реадмисије, за сва лица која су незаконито из Србије ушла у Мађарску, раније се спроводио на два гранична прелаза - Келебија и Хоргош. Саговорници НПМ истичу да је на граничном прелазу Келебија редовни поступак реадмисије спроводио Регионални центар граничне полиције према Мађарској, док је скраћени поступак на овом прелазу спроводила ПУ Суботица. На граничном прелазу Хоргош редовни, али и скраћени поступак реадмисије, одувек је спроводила Полицијска станица у Кањижи. Представници ПС Кањижа тврде да се сада сва лица која су незаконито из Србије ушла у Мађарску враћају преко граничног прелаза Хоргош, што значи да све поступке реадмисије из Мађарске спроводи ПС Кањижа. На основу исказа службеника ПС Кањижа у току 2014. године 1052 лица је враћено из Мађарске, док је тај број у 2013. години износио 1557.

Лицима која су враћена на основу Споразума о реадмисији са ЕЗ из Мађарске, не омогућава се да изразе намеру да траже азил. Против ових лица се подноси захтев за покретање прекршајног поступка због незаконитог преласка државне границе. Полицијски службеници сматрају да ова лица немају право да траже азил ако су путем поступка реадмисије враћени у Србију и не издају им потврде о израженој намери за тражење азила.